

## ಸಂಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನ

### Cognitive psychology

#### ಇಂದಿರಾ ಜೈಪ್ರಕಾಶ್

ಸಂಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕ ವಾದ (ಕಾಗ್ನಿಟಿವಿಸಂ) 1950ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ವರ್ತನಾವಾದದ ವಿರುದ್ಧ ಬೆಳೆಯಿತು. ಲ್ಯಾಟಿನ್‌ನ 'ಕಾಗ್ನೋಸೆರ್' ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನ, ಮಾಹಿತಿ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಆಲೋಚನೆ, ಜ್ಞಾನ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ, ಸಮಸ್ಯಾ ಪರಿಹರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ, ವಿವಿಧ ವರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಇರಬಹುದಾದ ಮಾನಸಿಕ ಸಂರಚನೆಗಳು- ಇವು ಕಾಗ್ನಿಟಿವಿಸಂನ ಮೂಲ ಅಧ್ಯಯನ ವಸ್ತು. ಈ ವಾದದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಶಾಖೆ ಸಂಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನ. ಇದನ್ನು 'ಉಚ್ಚ ಮಾನಸಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಾದ ಅವಧಾನ, ಸ್ಮೃತಿ, ಭಾಷೆ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಣ, ಸಮಸ್ಯಾಪರಿಹಾರ ಮತ್ತು ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುವ ಶಾಖೆ' ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಜನರು ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಗ್ರಹಿಸಿ, ಸಂಸ್ಕರಿಸಿ, ಶೇಖರಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಈ ಶಾಖೆಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದು ಕೆಲವರು ಇದನ್ನು 'ಮಾಹಿತಿ-ಸಂಸ್ಕರಣಾ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನ' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ನರವಿಜ್ಞಾನ, ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ, ಮತ್ತು ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಜೊತೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದೆ. 1976ರಲ್ಲಿ 'ಕಾಗ್ನಿಟಿವ್ ಸೈಕಾಲಜಿ' ಎಂಬ ಈ ವಿಷಯದ ಪ್ರಥಮ ಹಾಗೂ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಪುಸ್ತಕ ಹೊರತಂದ ನೆಸ್ಸರ್‌ನನ್ನು 'ಸಂಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನದ ಜನಕ' ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಮನಸ್ಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಹೊಸದಲ್ಲ. ಪ್ರಾಚೀನ ಗೀತಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಪೂ 387 ರಲ್ಲಿ ಪ್ಲೇಟೊ ಮಿದುಳು ಮನಸ್ಸಿನ ಮೂಲಸ್ಥಾನ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿದ್ದ. ರೆನೆ ಡೆಕಾರ್ಟ್, ಬ್ರಿಟೀಷ್ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದಜಾರ್ಜ್ ಬರ್ಕಲೆ, ಇಮಾನ್ಯುಲ್ ಕ್ಯಾಂಟ್, ಜಾನ್ ಲಾಕ್ ಮುಂತಾದವರು ಮನಸ್ಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸಿದ್ದರು. 18ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ ಬ್ರೋಕ್ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಲ್ ವರ್ನಿಕ್ ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಿದುಳಿನ ರಚನೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರು. ವುಂಡ್ಸ್, ವರ್ಥೈಮರ್, ಪಿಯೆಜೆ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸಂಜ್ಞಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ 1950 ರವರೆಗೆ ವರ್ತನಾವಾದದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಧ್ಯಯನ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದಿತ್ತು. 20ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು ಈ ವಿಷಯದ ಪುನರುಜ್ಜೀವನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದವು. ಅವು: ಡೇವಿಡ್ ಬ್ರಾಡ್‌ಬೆಂಟ್‌ನ 'ಮಾಹಿತಿ (ಇನ್‌ಫರ್ಮೇಶನ್) ಸಿದ್ಧಾಂತ' ಮತ್ತು ಅದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಡೆದ ಪ್ರಯೋಗಗಳು; ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಬೆಳವಣಿಗೆ- ಅಲ್ವೆನ್ ನ್ಯೂಮನ್ ಮತ್ತು ಹರ್ಬರ್ಟ್ ಸೈಮನ್ ಕೃತಕ (ಆರ್ಟಿಫಿಶಿಯಲ್) ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನಡೆಸಿದ್ದ ಪ್ರಯೋಗಗಳು; ಮತ್ತು, 'ಸಂಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕ ಕ್ರಾಂತಿ' ಯ ಪ್ರೇರಕ ಎನ್ನಲಾದ ಭಾಷಾತಜ್ಞ ನೋಮ್ ಚೋಮ್‌ಸ್ಕಿಯ ಬರಹಗಳು. ವ್ಯಾಟ್ಸನ್, ಸ್ಕಿನ್ನರ್ ಮುಂತಾದವರು ಪ್ರಚೋದಕ-ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ-ಪುನರ್ಬಲನಗಳನ್ನೇ ವರ್ತನೆಗೆ ಕಾರಣ ಎಂದಿದ್ದನ್ನು ಚೋಮ್‌ಸ್ಕಿ ಟೀಕಿಸಿದ. ಇವು ವ್ಯಕ್ತಿ ಭಾಷೆ ಮುಂತಾದ ಸಂಕೀರ್ಣ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಲಿಯುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು

ವಿವರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಭಾಷೆ ಕಲಿಯುವ 'ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಕೌಶಲ' ಇರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಇವನು ವಾದಿಸಿದ. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಪ್ರೋಗ್ರಾಮ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿ ಮಾಹಿತಿ-ಸಂಸ್ಕರಣ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಸಂಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕವಾದಿಗಳು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವಧಾನ, ಸ್ಮೃತಿ, ಸಮಸ್ಯಾ ಪರಿಹರಣ, ಆಲೋಚನೆ, ಭಾಷೆಯಲ್ಲದೆ 'ಮೆಟಾ ಕಾಗ್ನಿಶನ್' ಗಳನ್ನು ಸಂಶೋಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮೆಟಾ ಕಾಗ್ನಿಶನ್ ಎಂದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ತನ್ನ ಮಾನಸಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಅರಿವು, ತಾನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕೆಲಸದ ಸ್ವಯಂನಿರ್ದೇಶನ ಮತ್ತು ಸಂಜ್ಞಾನದ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಬಳಸುವ ಶಕ್ತಿ. ಈ ಶಾಖೆಯ ಅನ್ವಯಿಕತೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಪಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ತನೆಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಲ್ಲಿ ಆರನ್ ಬೆಕ್‌ನ ಸಂಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮಾಹಿತಿ ಸಂಸ್ಕರಣಾ ವಿಧಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಶಿಕ್ಷಣ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಮೆಟಾಕಾಗ್ನಿಶನ್‌ನ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಮಗಿರುವ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮೌಲ್ಯೀಕರಿಸಿ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ 'ಪಾಂಡಿತ್ಯ (ಡಿಕ್ಲರೇಟಿವ್)' ಮತ್ತು 'ಕಾರ್ಯಚಾತುರ್ಯ(ಪ್ರೋಸೀಜರಲ್)' ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಇವೆರಡನ್ನೂ ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ತತ್ವದಿಂದ ಕಠಿಣತೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕಲಿಕೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಶ್ರೇಣೀಕರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

2006 ರಲ್ಲಿ ಜೊನಾತನ್ ಹೇಯ್ಡ್ ಮುಂದಿಟ್ಟ 'ದ್ವಿ-ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಿದ್ಧಾಂತ' ವನ್ನು 2011 ರಲ್ಲಿ ಡೇನಿಯಲ್ ಕಹ್ನಮನ್ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ. ಸಂಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದು ಮೊದಲನೆಯದು- ಅಂತರ್ಬೋಧೆ (ಇಂಟ್ಯೂಶನ್), ಇದು ಕ್ಷಿಪ್ರ, ಸ್ವಯಂಚಾಲಿತ ಮತ್ತು ಆವೇಗಗಳಿಂದ ನಿರ್ಧರಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ- 'ತಾರ್ಕಿಕತೆ (ರಿಸನಿಂಗ್)- ನಿಧಾನವಾದ ಚೇತನದ ನಿರ್ಣಯಗಳಿಗೆ ಒಳಪಡುವುದು. ಇದೇ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನರವಿಜ್ಞಾನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪೂರಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳಾಗಿವೆ.

ಉಲ್ರಿಕ್ ಗಸ್ವಾಲ್ ನೇಸ್ಸರ್ (೧೯೨೮-೨೦೧೨)

